

WANDELEN EN FIETSEN

Middag-Humsterland is een heerlijk gebied om uit te waaien. Deze toeristische kaart biedt u de mogelijkheid om zelf uw route uit te stippelen via wandelknooppunten (rood) of fietsknooppunten (groen). Hieronder enkele voorstellen voor een mooie wandel- of fietstocht.

FIETSRUTE: LANGS DE HOOGTEPUNTEN VAN MIDDAG-HUMSTERLAND (31 of 36,5 km)

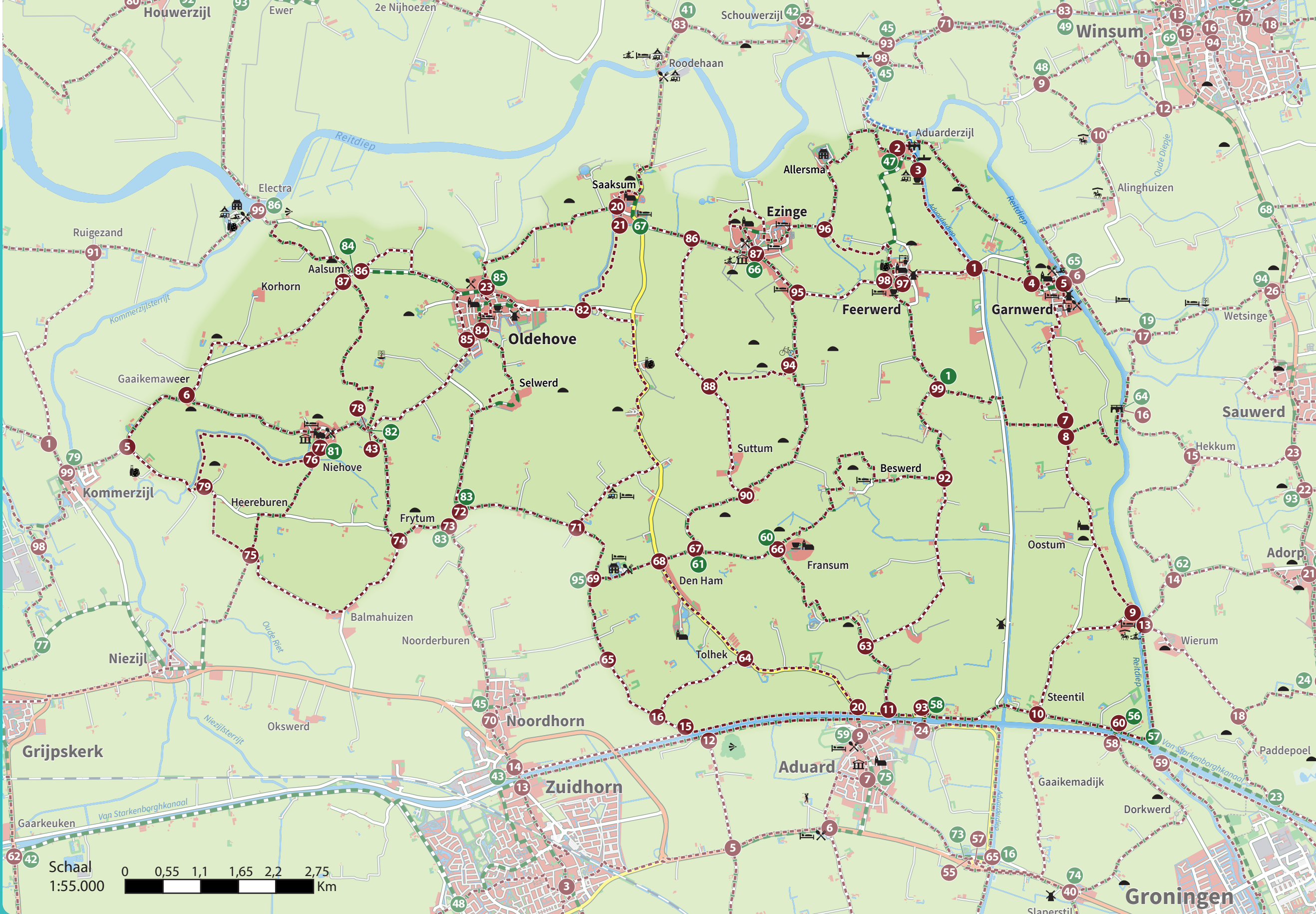
Je fietst door schilderachtige wierden-dorpjes als Ezinge, Garnwerd, Niehove en Saaksum, langs het Reitdiep, passeert de Allersmaborg en de Piloersema-borg, Wetsingersluis en het eenzame kerkje van Fransum. Tussen knooppunten 64 en 1 kan je ook nog een uitstapje maken naar het kerkje op de wierde Oostum. In de zomer is het mogelijk om bij Aduarderzijl (knooppunt 47) het fietspontje naar Schaphalsterzijl te nemen, een mooi tochtje van een kwartier over het Reitdiep. Start bij het Wierdenmuseum te Ezinge of elders onderweg. Fietsknooppunten: 66-47-(45-48)-65-19-64-1-60-61-95-83-82-81-82-84-85-67-66

WANDELROUTE: WIERDEN EN BORGES (8,5 of 16,5 km)

Een mooie wandeling over landelijke weggetjes langs de wierde Ezinge, de Allersmaborg, 't Waarhuis, Aduarderzijl en koren-molen Joeswert. Je kunt starten bij Museum Wierdenland te Ezinge. Wandelknooppunten: 87-96-2-3-1-97-98-95-87. Een langere variant gaat ook nog via Garnwerd en Wetsingersluis: 87-96-2-4-5-6-17-16-8-7-99-98-95-87

WANDELROUTE RONDJE NIEHOVE (5,5 km)

Vanuit het pittoreske Niehove wandel je via het laarzenpad door de weilanden langs het Niehoofsterdiep naar Heereburen en de Oude Dijk, die in een ver verleden het eiland Humsterland omsloot. Via het Oebelepad terug naar Niehove. Wandelknooppunten: 77-76-79-75-76-77 Mocht het laarzenpad te drassig zijn, is dit een alternatief: 77-76-75-79-5-6-77 (6,5 km)

VOOR MEER ROUTESUGGESTIES

www.parelsinhetwesterkwartier.nl
www.routesingroningen.nl

Er zijn ook mogelijkheden om het gebied vanaf het water te verkennen. Voor boot- en kanoverhuur zie het overzicht op het achterblad.

LEGENDA

Knooppunt fietsen	Kerk	Rustpunt	Zwemwater	Wellness
Knooppunt wandelen	Molen	Streekproducten	Manage	Uitzichtpunt
Fietsroutenetwerk	B&B/Hotel	Gallerie/Atelier	Bootverhuur	Wierden
Wandelroutenetwerk	Camping	Erfgoed	Fietsverhuur	Veerpont
Museum	Horeca	Brug/Sluis	Boerengolf	

TOERISTISCHE ADRESSEN

MUSEA/BEZOEKERSCENTRA

Kloostermuseum St. Bernardushof
Hofstraat 45, Aduard
www.kloostermuseumaduard.nl

Museum Wierdenland
Van Swinderenweg 10, Ezinge
www.wierdenland.nl

Bezoekerscentrum Wierdendorp Niehove
Kerkstraat 1, Niehove
www.niehove.eu/bezoekerscentrum

HISTORISCHE KERKEN

Abdijkerk
Burg. Seinenstraat 40, Aduard
www.pkn-aduard.nl/abdijkerk/

Kerk Den Ham
Ds. Koppiusweg 42, Den Ham
www.kerkdenham.nl

Kerk en Toornhuus
Torenstraat 46, Ezinge
www.ezinge.protestantsekerk.net

Jacobuskerk
Valgeweg 3, Feerwerd
www.kerkfeerwerd.nl

Fransumer kerk
Fransumerweg 4, Fransum
www.kerkfransum.nl

St Liudgerkerk
Burg. Brouwersstraat 1, Garnwerd
www.kerkgarnwerd.nl

Kerk Niehove
Kerkstraat 1, Niehove
www.kerkniehove.nl

Liudgerkerk
Kerkpad 2, Oldehove
www.kerkoldehove.nl

Kerk Oostum
Oostumerweg 15, Oostum
www.kerkoostum.nl

Kerk Saaksum
Heralmastraat 4, Saaksum
www.hervormdnoordhorn.nl

OVERIG ERFGOED

Aduarderzijlen & Waarhuis
Zijlsterweg 20, Aduarderzijl
www.waarhuis.nl

Wetsingersluis & Wetsingerzijl
www.wetsingerzijl.nl

Piloersemaborg
S. Veldstraweg 25, Den Ham
www.piloersemaborg.org

Allersmaborg
Allersmaweg 64, Ezinge
www.allersmaborg.nl

Gemaal De Waterwolf
Teenstraweg 2, Electra
www.noorderzijlvest.nl

ETEN & DRINKEN

Hotel Restaurant "Aduard"
Friesestraatweg 13, Aduard
www.hoteladuard.nl

Herberg Onder de Linden
Burg. van Barneveldweg 3, Aduard
www.herbergonderdelinden.com

Restaurant Piloersemaborg
S. Veldstraweg 25, Den Ham
www.piloersema.nl

Café Restaurant de Brug
Torenstraat 2, Ezinge
www.cafedeburg.nl

Café/Cafetaria 't Haventje
Haven 6, Ezinge
Tel: 0594-621573

Café Restaurant Bij Hammingh
Hunzeweg 32, Garnwerd
www.bijhammingh.nl

Restaurant Garnwerd aan Zee
Hunzeweg 38a, Garnwerd
www.garnwerdaanzee.nl

Eetcafe/cafetaria 't Woaterbörgje
Hunzeweg 40, Garnwerd
www.woaterborgje.nl

Diner Café The 70s
Teenstraweg 4, Electra
www.dinercafethe70s.nl

Restaurant/Café Eisseshof
Kerkstraat 4, Niehove
www.eisseshof.nl

't Kleine Oestertje
Schoolstraat 22, Oldehove
Tel: 0594-597520

Restaurant Overdaips
Roodahaansterweg 12a, Roodehaan
www.overdaips.nl

RUSTPUNTEN

Rustpunt Aduarderzijl
Zijlsterweg 7, Aduarderzijl

Rustpunt Jacobuskerk
Valgeweg 3, Feerwerd

Rustpunt Fransum
t/o Fransumerweg 1, Fransum

Rustpunt/Streeksuper Telintel
Kerkpad 11, Oldehove
www.telintels-streeksuper.nl

OVERNACHTEN

Hotel Restaurant "Aduard"
Friesestraatweg 13, Aduard
www.hoteladuard.nl

Herberg Onder de Linden
Burg. van Barneveldweg 3, Aduard
www.herbergonderdelinden.com

Camping/Jachthaven Aduarderzijl
Zijlsterweg 7, Aduarderzijl
www.aduarderzijl.com

B&B Piloersemaborg
S. Veldstraweg 25, Den Ham
www.piloersema.nl

B&B De Kastanje
Haven 10, Ezinge
www.de-kastanje.nl

Hemeltje lief bij Caro
Nieuwestreek 89, Ezinge
www.hemeltjeliefbijcaro.nl

B&B Fiets-Inn
Notweg 18, Ezinge
www.fiets-inn.com

B&B Daar Bij Die Molen
Mentaweg 1, Feerwerd
www.bbdaarbijdiemolen.nl

Plaisterploats Beswerd
Meedenerweg 23, Beswerd
www.plaisterploatsbeswerd.com

B&B 't Woaterbörgje
Hunzeweg 40, Garnwerd
www.woaterborgje.nl

B&B Regina
Hunzeweg 46, Garnwerd
www.bbgarnwerd.nl

B&B De Tuinkamer
Hunzeweg 54, Garnwerd
www.de-tuinkamer.nl

B&B De Oude Pastorie
Burg. Brouwersstraat 4, Garnwerd
www.pastoriegarnwerd.nl

B&B De Blokhut
Burg. Brouwersstraat 36, Garnwerd
www.bureauspoor.nl

B&B Aan de Dijk
Burg. Brouwersstraat 40, Garnwerd
Tel: 0594-621435

B&B Messchendorp-Diderich
Krassemastraat 22, Garnwerd
Tel: 0594-62 2076/06-54276201

B&B The Horse Farm
Scholleweg 2, Wierumerschouw
www.horsefarm.nl

B&B Wierumerstee
Scholleweg 9, Wierumerschouw
www.wierumerschouw.nl

Camping/Jachthaven De Waterwolf
Teenstraweg 4, Electra
www.dewaterwolf.nl

Gastentee/B&B Op de Wierde
Kerkstraat 17, Niehove
www.opdewierde.nl

Hayema Heerd (strohotel/camping)
Jenssemaweg 3, Oldehove
www.hayemaheerd.nl

Het Witte Huisje
Hofmastraat 5, Oldehove
www.hetwittehuisjeoldehove.nl

B&B/Wellness Vlinderbloesem
Karspelweg 27, Groot Wetsinge
www.vlinderbloesem.nl

B&B Thismaheerd
Roodahaansterweg 1, Saaksum
www.thismaheerd.nl

Camping Overdaips
Roodahaansterweg 12a, Roodehaan
www.overdaips.nl

Camping Reitdiep
Roodahaansterweg 9, Roodehaan
www.overdaips.nl

Grasdakwoningen Reitdiep
Roodahaansterweg 9b-i, Roodehaan
www.grasdakwoning.nl

B&B Klein Garnwerd
Klein Garnwerd 9, Winsum
www.kleingarnwerd.nl

ACTIVITEITEN

Rijwielverhuur Guikema
Zuiderweg 3, Ezinge
www.guikemarijwielhandel.nl

Stal Weidelust
Klein Garnwerd 2, Winsum
www.stalweidelust.nl

Stal Homan
Klein Garnwerd 4, Winsum
www.stalhoman.nl

The Horse Farm / bootverhuur
Scholleweg 2, Wierumerschouw
www.horsefarm.nl

Bootverhuur Reitdiep
Roodahaansterweg 9, Roodehaan
www.campingreitdiep.nl

Kanoverhuur Museum Wierdenland
Van Swinderenweg 10, Ezinge
www.wierdenland.nl

Buitenzwembad Electra
Teenstraweg 4, Electra
www.zwembadelectra.nl

Zwemmen in Reitdiep
t/o Café Hammingh, Garnwerd

Natuurboerderij Lammerburen
Electraweg 4, Oldehove
www.lammerburen.nl

Boerengolf Zuiderham
Friesestraatweg 48, Aduard
www.zuiderham.nl

Zori's Hammam & Massages
Niehoofsterweg 28, Oldehove
www.zorishammam.nl

Reitdiepveer
Zijlsterweg 7, Aduarderzijl
www.reitdiepveer.nl

STREEKPRODUCTEN

Inmakenenzo
Teenstraweg 1A, Electra
www.inmakenenzo.nl

Molenwinkel Joeswert
Mentaweg 3, Feerwerd
www.joeswert.jimdofree.com

Fruitteeltbedrijf Oudebosch
Heereburen 17, Niehove/Kommerzijl
www.oudeboschfruit.nl

Kaasboerderij De Rode Schuur
Barnwerderweg 3, Oldehove
Tel: 0594-696007

GALERIES/ATELIERS

Beeldentuin De Verbeelding
Aldringaweg 24, Feerwerd
www.deverbeelding.info

Atelier Zilver is spreken
Oosterweg 4, Feerwerd
www.zilver-is-spreken.nl

Galerie de Weergang
Burg. Brouwersstraat 28, Garnwerd
www.madelonvanderkooy.wixsite.com/galeriedeweergang

Atelier Belaglaso
Hunzeweg 56, Garnwerd
www.belaglaso.nl

MUSEA

In Middag-Humsterland zijn drie plekken waar je de historie van het gebied kunt leren kennen.

Museum Wierdenland in Ezinge geeft met de vaste collectie een mooi beeld van de ontstaans-geschiedenis van dit voormalige waddengebied. Er is ook veel te zien over de archeologische vondsten bij de gedeeltelijke afgraving van de wierde Ezinge.

Kloostermuseum Sint Bernardushof in Aduard laat zien hoe de monniken van de Cisterciënzer Abdij van Aduard (ooit een van de grootste kloosters van Europa) bijgedragen hebben aan de bedijking van Middag-Humsterland.

Bezoekerscentrum Wierdendorp Niehove (in de middeleeuwse kerk) geeft een inkijkje in het leven door de eeuwen heen in een oeroud wierdendorp.

Allersmaborg

Aduarderzijl

OEROUD LANDSCHAP

Middag-Humsterland, tussen Groningen stad en het Lauwersmeer, behoort tot de oudste cultuurlandschappen van West-Europa en heeft niet voor niets de status van Nationaal Landschap gekregen. Het weidse landschap levert unieke vergezichten op, waar ook de schilders van het kunstenaarscollectief De Ploeg begin vorige eeuw niet op uitgekeken raakten. U kunt het zelf gaan beleven! Middag en Humsterland waren ooit (schier)eilanden in de Waddenzee die toen nog tot ver het Groninger land binnendrong. Het landschap wordt gekenmerkt door wierden, kwelderruggen, voormalige wadgeulen en onregelmatige verkaveling, waaraan de ontginningsgeschiedenis van het gebied nog goed is af te lezen. Middag is een verbastering van het Oud-Friese 'mid-oog', wat middelste eiland betekent, en Humsterland is vernoemd naar de stam Humerki, die hier ooit woonde.

Niehove

KERKEN, BORGEN, SLUIZEN

Noord-Groningen is bezaaid met middeleeuwse kerkjes. In ieder dorp van Middag-Humsterland kunt u wel zo'n schilderachtige kerk bewonderen. De meeste zijn in het toeristenseizoen toegankelijk. De monumentale Abdijkerk van Aduard was ooit de ziekenzaal van het Cisterciënzer klooster dat hier heeft gestaan. De eenzame kerkjes van Fransum en Oostum, beide gelegen op een wierde, zijn zeker ook een bezoek waard.

Ooit hebben er meer dan 200 borgen (versterkte woonhuizen, burchten) in Groningen gestaan. Vele daarvan zijn verdwenen. In Middag-Humsterland kunt u er nog twee bewonderen: de Allersmaborg en de Piloersemaborg. Bezienswaardig zijn zeker ook Wetsingersluis in het Reitdiep en de fotogenieke Aduarderzijlen (zijl is Gronings voor sluis) in het Aduarderdiep, die ooit dienst deden om het zeewater buiten te houden. Sinds 1920 staat er bij Electra een monumentaal gemaal, De Waterwolf, dat tot de grootste van Nederland behoort.

Garnwerd

RECREATIEKAART nationaal landschap MIDDAG-HUMSTERLAND

WIERDEN EN DORPEN

Het voormalige waddenland in Groningen wordt gekenmerkt door wierden. Al voor onze jaartelling vestigden mensen zich op deze woonheuvels om droge voeten te houden bij hoog water. Vaak stonden hier slechts enkele boerderijen, maar sommige groeiden uit tot dorpen. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat wierden als Ezinge en Niehove al meer dan 2200 jaar bewoond zijn. De dorpjes in Middag-Humsterland liggen allemaal op een of meer wierden. De meeste hebben enkele honderden inwoners. Vanwege de monumentale waarde hebben Niehove, Saaksum, Ezinge, Garnwerd en Oostum het predicaat 'beschermd dorpsgezicht' gekregen. Omdat de bodem van de wierden erg vruchtbaar is, zijn veel wierden (gedeeltelijk) afgegraven, wat o.a. goed te zien is bij Ezinge, Niehove en Oostum.

Ezinge

OVERNACHTEN, ETEN, DRINKEN

Middag-Humsterland heeft tal van kleinschalige overnachtingsmogelijkheden, merendeels rustieke B&B's en enkele campings met jachthaven. Ook is er een verscheidenheid aan horeca, van michelinster-restaurant tot cafetaria en van dorpsrestaurant tot bruin café, vaak in historische panden met een heerlijk terras. Let wel op de openingstijden, vooral buiten het hoogseizoen! En mocht de horeca gesloten zijn, dan zijn er ook nog Rustpunten, waar u zelf een kop koffie of thee kunt maken.

WWW.MIDDAGHUMSTERLAND.INFO